jevodu, osim savjesti i Duha Svetoga, ima još jedan svjedok. Koji? U Ef 3, 6. čitamo: »... da su pogani subaštinici, 'sutijelo' i sudionici obećanja u Kristu.« Riječ **sutijelo** ne izražava, što su naši prevoditelji htjeli reći. Kada se kaže **sutijelo,** onda se tvrdi, da postoje dva tijela, a to je vrlo daleko od Pavlove misli. Ricciotti, koji prevodi i vjerno i doslovno, ne kaže **sutijelo** — concuerpo — to je besmisao, nego: »y un **mismo cuerpo.**«[19]

Sva sreća, da **DF** nije htio ili nije mogao prevesti sve prefikse **syn - su.** U Dj 10, 41. čitamo u grčkome izvorniku: **hemin, hoitines synefagomen kai synepiomen auto.** Jer je u neku ruku ignoriran prefiks **syn,** imamo vrlo dobar i lijep prijevod: »nama koji smo s njime zajedno jeli i pili«, a ne: »nama koji smo s njime **sujeli** i **supili,** kako bi trebalo prevesti, ako bismo htjeli biti odveć vjerni izvorniku.

U Lk 19, 37. susrećemo u prijevodu riječ **spust.** Toj riječi u grčkome tekstu odgovara **katabasis. Savjetnik** o toj riječi kaže: **»Spust** je sportski termin načinjen u najnovije vrijeme prema glagolu **spustiti** ... i znači 'mjesto gdje se spušta' i 'poseban način spuštanja skijama niz brdo'.« Kako se vidi iz navedenoga teksta, riječ je **športski** termin. Odgovara li izvorniku? Izvan športa, ta se riječ vrlo rijetko susreće u hrvatskoj pisanoj riječ. Mjesto **spust S3** ima: **obronak.** Gore?

Ako sam stvar dobro uočio, glavna je nakana prevoditelja bila: dati prijevodu u isto vrijem patinu starine i drevnosti i bilo i blijesak suvremenosti. Zato u prijevodu susrećemo mnogo već davno pokopanih, umrlih riječi i brojne kovanice, koje se još uvijek bore za građanska prava u hrvatskome jeziku. Nakane su uzvišene. Ali postignuća zaostaju daleko iz nakana. Pokušaj, iako promašen dobrim dijelom, pokazuje, kojim se putem ne smije ići, želi li se dati dobar prijevod Novoga Zavjeta. Uvijek je dobro imati na umu, da su umrle riječi zbilja umrle i da poslije Lazara nije uskrišeno mnogo mrtvaca. Možda kojem genijalnu piscu uspije oživiti pokoji umrli izraz, ali tu se uspjesi uvijek broje na prste od jedne ruke. Isto tako, treba imati na umu, da su kovanice riskantan pothvat: čini se, kad ih uvodimo, da ne mogu biti bolje, ali ih narod odbaci jer ih ne priznaje svojima: ne govore njegovim jezičnim genijem.

(Nastavit će se)

FRA KARLO BALIĆ (1899—1977)

— in memoriam —

Dana 15. travnja 1977. u 78-oj godini života preminuo je u Rimu hrvatski franjevac fra Karlo Balić. Njegov život i njegovo djelo zaslužuju zacijelo jednu podrobniju i cjelovitiju obradu koja će se moći dati tek mnogo kasnije. Ovaj prikaz ne nastoji biti ni potpun u nabrajanju, ni iscrpan u podacima. Želio bih baciti pogled na Balićevo djelo onako kako sam ga osobno doživio čitajući neke od njegovih brojnih spisa.

Rodio se 6. prosinca 1899. u krševitoj župi Katuni — Kreševo, nadomak Poljičke republike, nedaleko od Omiša. Sa 13 godina polazi u Sinjsko sjemenište, a 1917. postaje franjevac. Filozofsko-teološku naobrazbu stekao je u zavodima svoje provincije Presv. Otkupitelja, u Zaostrogu i Makarskoj. Za svećenika je zaređen 1923. te poslan u Louvain na daljnje školovanje. Tamo je i doktorirao 1927. s tezom **De theologia mariana ordinis Fratrum Minorum**

[19] Nemam pri ruci Ricciottijeva talijanskog izvornika pa navodim prema španjolskomu prijevodu: **Las epistolas de san Pablo,** Madrid, 1953. Prevoditelj se zove: **José Lopez de Toro.**

saeculis XIII et XIV. Po povratku u Provinciju predaje na bogosloviji u Makarskoj gdje pokreće i uređuje **Bibliotheca mariana medii aevi.** Od 1933. pa sve do smrti boravi u Rimu, gdje razvija mnogovrsnu djelatnost kao profesor, znanstveni radnik i izdavač. Bio je profesor i rektor Antonianuma. Predavao je na Lateranumu i ostalim sveučilištima. Osnovao je **Papinsku međunarodnu marijansku akademiju** (PAMI) i **Međunarodno skotističko društvo** (SIS). Bio je predsjednik Komisije za kritičko izdanje sabranih djela Ivana Duns Skota. Savjetnik Kongregacijâ za nauk vjere (Sv. oficij) i za katolički odgoj i obrazovanje. Radio je u pripremanju i bio stručni savjetnik na Drugom vatikanskom saboru itd.

»Želimo i tebi posvjedočiti koliko smatramo vrijednima tvoja mnogovrsna djela koja si izveo s posebnim žarom i marljivošću«, pisao je Pavao VI. Karlu Baliću dan prije njegove smrti.

Balić je doista bio osoba s mnogovrsnom djelatnošću. No ipak je ta djelatnost došla najviše do izražaja na organizatorskom, filozofskom i teološkom području. Bio je veliki inicijator i plodni pisac na polju skotizma i mariologije. Te tri značajke kod njega su sko povezane. Njegove organizatorske sposobnosti ostvaruju se upravo na području skotizma i mariologije.

Prvih godina svoga znanstvenog rada Balić se posvetio proučavanju franjevačke filozofsko-teološke baštine, posebno djelâ Ivana Duns Skota. Iz tog vremena potječu **Les commentaires de Jean Duns Scot sur les Quatre livres des Sentences** koji otkrivaju Balića kao znanstvenog vizionara, obdarenog izvanrednom inteligencijom i radinošću. Tada je on zacrtao put kritičkom izdanju Skotovih djela. U to vrijeme bio je više skotist nego mariolog. Premda ne treba zaboraviti da Balić svoje studije o Skotu počinje od mariooloških datosti sadržanih u djelima Oštroumnog naučitelja i da je Balićeva mariologija neodvojiva od njegove skotistike. To su dvije stvarnosti koje su tijesno povezane u Balićevu djelu. Posljednje razdoblje njegova života bilo je većma u znaku mariologije. Znanstveni rad mu je obilježen brojnim proukama o Djevici Mariji, posebno prigodom kongresâ koje je organizirao. Tu spada i njegov rad u pripremnom dijelu i u vrijeme Sabora na tekstu posvećenom Bogorodici.

Proučavanje skolastike dalo mu je skolastički način izražavanja i pisanja. Balićev rječnik je jasan, logičan, silogistički i na momente trijumfalistički. Često je polemizirao, napadao »protivnike« ili branio svoje stavove. Stil mu je polemičan i apologetski. Polemizirao je s katoličkim i nekatoličkim autorima. Bio je veoma uporan u svojim tvrdnjama koje je nastojao znanstveno utemeljiti i dokazati. Fundiranost je značajna karakteristika njegova teološkog rada.

Balić je bio erudit kritičkog izdanja tekstova. Svojim radovima uključio se u neoskolastički pokret koji je nastojao otkriti pravu smisao srednjovjekovnih autora. Izuzetnom sposobnošću i intuicijom uspoređivao je rukopise da bi se što vjernije približio autorovoj misli. Bio je vrsni izdavač i priređivač kritičkog izdanja, sposoban kao rijetko tko za rekonstrukciju teksta. Iako odlični poznavatelj Skotova stila i načina izražavanja nije dospio ostaviti jednu zaokruženu, osobnu misao o Skotu i njegovu djelu. Revolucionirao je pitanje kritičkog izdanja Skotovih djela, a da nije dospio napisati značajniji komentar o njegovoj filozofiji i teologiji. Kao marljivi teološki radnik htio je mnogo učiniti, raširiti svoju djelatnost i zbog toga je ostavio neostvarenih zamisli i planova.

Bio je vjeran i odan Crkvi, posebno crkvenom učiteljstvu koje se upravo u njegovo vrijeme definiralo kao **proxima norma fidei.** Znao je povezati to učiteljstvo s kršćanskim osjećanjem. **Sensus fidelium** jest njegova omiljena tema. U tom kršćanskom osjećanju zrijale su istine koje će kasnije postati dogmom. Duh koji djeluje u Božjem narodu, u mnoštvu bezimenih kršćana isti je Duh koji vodi Crkvu. Taj **sensus fidelium** uvjetovao je, po Baliću, i sami razvoj dogmi.

Veliki dio svoga znanstvenog opusa posvetio je Djevici Mariji. O Majci Gospodinovoj napisao je brojne rasprave, knjige, članke i prikaze. Više od dvjesta naslova njegove bibliografije, koju je brižno sabrao fra Ivan Jurić, mariološkog je sadržaja. Bio je posebno odan i pobožan prema Djevici Mariji. Tu odanost baštinio je od roditelja, razvio je u zavodima svoje redovničke zajednice o kojoj će pisati kasnije **Kroz Marijin perivoj**, a usavršio je u vrijeme svoga boravka u Louvainu i Rimu. Iskreno je ljubio Majku Isusovu te riječju i perom nastojao proširiti njeno štovanje i zdravu misao o njoj. Htio ju je unijeti u sva područja Crkve i teologije. Marija zauzima posebno mjesto unutar Božjeg naroda. Zbog toga se zalagao za posebni marijanski tekst na Saboru.

Kao mariolog Balić je predstavnik one struje koja se vodila načelom **de Maria numquam satis** i koja se neumorno trudila da pronađe nove naslove slave za Nazaretsku Djevicu, novi biser koji bi resio njeno krunom ovjenčano čelo. Njegova je mariologija vezana uz tradiciju i vjerna tradiciji i Učiteljstvu. Najplodnije godine njegova rada padaju u vrijeme kad je tzv. **marijanski pokret** dosizao svoj vrhunac. Balić je u punoj mjeri sudjelovao u tom pokretu. Bio je protagonist posljednjeg razdoblja, posebno pak događaja koji su neposredno prethodili definiciji Marijina uznesenja na nebo. Dvanaest godina radio je u tajnoj komisiji Pija XII. koja je pripravljala proglašenje te dogme. Kad se njegovi spisi iz toga razdbolja usporedbe s dogmatskom konstitucijom **Munificentissimus Deus** lako se uočavaju slične intonacije. To posebno vrijedi za »argumenat« o vjekovnom vjerovanju Katoličke crkve u istinu o Marijinu uznesenju, argumenat s kojim se on rado služio i koji je našao odjeka u samoj povelji.

Mnogo je toga Balićevu životu bilo prigodimično, povezano uz konkretne potrebe Crkve ili uz pitanje trenutka u kojem je živio. Razne prigode, obljetnice, događaji od izuzetne važnosti uvjetovali su njegov rad bilo kao pisca ili kao organizatora. Prvi međunarodni marijanski kongres zamislio je u prigodi proglašenja istine o Marijinom uznesenju. U istoj prigodi je organizirao i drugih sedam nacionalnih kongresa. Tada je priredio u dva dijela **Testimonia de assupptione Beatae Virginis Mariae ex omnibus saeculis.** U prigodi stote obljetnice proglašenja dogme Bezgrešnog začeća Marijina upriličio je drugi mariološki kongres u Rimu. Stota obljetnica lourdskih ukazanja bit će prigoda za još jedan kongres i još zanimljiviju temu: Crkva i Marija. Kongres u Fatimi 1967. obilježit će 50-tu obljetnicu fatimskih ukazanja.

Ista je stvar na području skotistike. U prigodi izlaska prvih dvaju svezaka **Opera omnia Ioannis Duns Scoti** Balić okuplja na znanstveni skup u Rimu tada najpoznatije poznavatelje srednjovjekovne kulturne baštine. Sedamstota obljetnica rođenja »njegova« Duns Skota bit će obilježena značajnim skupom o Skotovoj nauci, a Pavao VI. tom će prigodom, ne bez Balićeva utjecaja, napisati apostolsko pismo **Alma parens.**

Iako teologija još uvijek nije ušla u područje kolektivnog, ekipnog rada, Balić je gotovo uvijek imao oko sebe vrijedne suradnike, čija se uloga ne može zaobići kad se govori o Balićevoj znanstvenoj i organizatorskoj djelatnosti. Balićevoj veličini u mnogome su doprinijeli njegovi bliski suradnici, posebno članovi njegove Provincije kao Bušelić, Čapkun, Jurić, Melada i Modrić.

Balićev život i djelo, njegov vatreni ali opet dragi karakter, njegova marljivost i upornost, izvanredna inteligencija i smisao za stvarnost, njegova vjera i franjevački ideal ostaju kao putokaz i baština pokoljenjima koja nadolaze.

Kao vjernik i kršćanin, franjevac i teolog, pisac i profesor, inicijator u službi mariologije i skotizma, povjesničar teologije i sanjar o udruženom teološkom radu, »dar je Hrvatske Crkve općoj Crkvi«, svjedočanstvo da i »mali« mogu obogatiti »velike« svojim svijetlim izdancima. Jedan takav bijaše bez dvojbe i Karlo Balić.

Fra Dinko Aračić